

לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגרח"ק זצוקללה"ה

תרומות קא. - ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר - גליון 19

סובין של חטים חדשות אסורות כיון דהם לחים ודבק בהם קמח של תרומה, וסובין של חטים ישנות מותרות לפי דהישנות נטחנות הויב, ו**שיעור חדשות** - י"א כ"ז הדרך לחבוט ביד ואין מוליכים אותם לטוחן מחמת לחותן, ו**י"א עד ל'** יום משקצין נחשבות חטים חדשות.

כיצד ינפה קמח ויקנב ירק תרומה, כשבא לנפות קמח נוהג בתרומה כדרך שנוהג בחולין דמותר לו לפנות הרבה עד שיהא בידו סולת נקיה ול"א נחשב מאבד את התרומה ואף דמותר לו לסלת לעשות את הקמח סולת ומוציא קב סולת לסאה מ"מ לא יאבד את הסובין ול"א דשרי לזרים אלא יניח במקום המוצנע.

לא דאמר דמסלת 'קב לסאה' היינו בדוקא אבל אסור להוציא יותר מקב הסאה ונמצא מאבד תרומה והא דתני דמסלת כמה שהוא רוצה מהתבואה וכן דיכול לקנב ירק כמה שרוצה - י"מ דכמה שהוא רוצה היינו השיעור הנ"ל, וי"מ דמתני' בשני רעבון דהתירו לסלת דוקא עד קב לסאה אבל בשני שובע מסלת ומקנב בירק כמה שרוצה].

תנן **דמעי אבטיח** הנקרא היום מלון **וקנובת ירק** - ר' דוסא התייר לזרים, ו**חזקמיה** אסור, (ואמר ר' יוחנן דה"מ דרבנן אסור בקנובת ירק של גננין שמטיירים הרבה מהירק, אבל קנובת ירק של בעה"ב מותרת לפי שמדוקין להסיר רק את הקליפה).

הא דר' דוסא התייר משום שאין דעתו על העלין - ה"מ בתרו"ג הגיטלת האומר וכו' דחטיה אחת פוטרת את הכרי ומסמטא אין דעתו על העלין, אבל בתרו"מ הגיטלת בשיעור ומידה וכשהוא מודד את הירק מודדו כמות שהוא, וראה דהלא מפריש גם מהקלחין על הקלחין ומהעלין על העלין הלכך אסור הכל לזרים.

טריחה בתרומה כדרך שטורח בחולין, המפנה מגורה מחיטי תרומה אינו חייב ללקט אחד אחד אלא מכבד כדרכו ונותן לתוכה חולין דחיתי התרומה הנתרים בטלים (ול"ח מבטל איסור לכתחילה לפי שפניה כדרכו ולא מתכוון לבטל), וכן חבית שמן שנושפכה אינו מחוייב לטפח בידו את כולה מהקרקע אלא נוהג כדרך שנוהג בחולין, ובן המערה מכד לכד אם ניטף ג' טיפין נותן לתוכה חולין.

הא דהתירו ליתן בתוכה חולין משום דהתירו לבטל תרומה לכתחילה (בה כה"ג] אבל **אם הרכינה ומיצת** את השמן הנשאר בתוכה הוי תרומה, והא דלענין **ממונות אמרי'** בב"ב דהמוכר יין ושמן לחברו חייב להסיף עוד ג' טיפין לאחר שמערה לליון, ואמרו דאם הרכינה ומיצת הרי היא של מוכר והכא אמרו דאם הרכינה ה"ה תרומה - י"מ דגרסי' בב"ב של 'לוקח', וי"מ דלעולם גרסי של מוכר, והטעם דהוי של מוכר משום יאוש הלוך.

האם בשאר קדשים הקילו דאי"צ למצות את השמן, ר' אבהו הורה בשם ר' יוחנן דאף בקודש סגי בג' טיפין ואי"צ למצות את השמן, אבל אמר ר' הושעיה דה"מ דאי"צ למצות בקדשים שיש להם מתירין כגון מנחות והשיריים מותרים באי"צ לשקרב הקומץ ואין בשאר משום נותר, אבל בקדשים שאין להן מתירין צריך למצות כנסכים, והטעם לפי דאם חיסר או ייתר ספולים, אמנם לפי"ז ילה"ם בכל המנחות שיש להם חלק מנזח וכגון לוג שמן של מצורע שמוה שבע על המזבח הנותר נאכל כהתים, האם קודם שהוה צריך להחזיר, פי' האם כיון דנותן ממנו למזבח צריך למצות או"ד כיון דהמותר לאכילה עובר משום חסרון ואם אי"צ להחזיר והחזיר יעבור משום יתרון, (ור' חנינא פי' בפי' שמעה זו דהק' על ר' הושעיה דקדשים שיש להם מתירין אי"צ למצות הלא דאי דלוג שמן של מצורע הוי יש לו מתירין ובודאי דצריך להחזיר ואי"צ אמר ר' ה"ה דדבר שיש לו מתירין אי"צ למצות, וש"מ מד' המקשן דלוג שמן של מצורע וכו' צריך להחזיר ואם לא החזיר עובר משום חסרון).

קד הגעלת כלי חרס ממי תרומה ונבילה, קדיירה של חרס שבישיל בה תרומה כגלי חמין ג"פ ודיו ומשחמש בה לחולין, אבל לא להניי הגעלת כלי חרס מאיסור נבילה לפי דכלי חרס אינו יוצא מידו ופוננו לעולם, והנה כיון דהאוכל תרומה חייב מיתה והאוכל נבילה בלא תעשה - צ"ל דחילוק זה דמתני הגעלה בתרומה ולא נבילה קאי למ"ד דמאליהו קיבלו את המעשרות וחויב תרומה בוה"ז רק מדרבנן, (והא דמהני הגעלה אע"פ דאמר דאם הרכינה ומיצת הרי"ז תרומה י"ל דעי"ה האור יוצא הבליעות ולא נשאף אלא דבר מועט ובטלה התרומה דלאחר ג"פ ע"י האור לא חשו לה כחמים).

שמרים תרומה שנותרו מהיין, ונותן עליהם מים כדי לקלוט מהם יין - המים דנותן בראשונה ובשניה אסורים, ובפעם השלישית מותרים לפי שאינו אלא טעם קלוש, וה"מ **אם נתן מים** אבל אם נתן שאר משקין השואבין יותר אסור אפי' בפעם השלישית, ו**שמרים מעשר** הקילו - י"א דאפי' מים שניים מותרים, ולר"מ שניים אסורים בנו"ט, ולענין **קודש** אפי' יתן כמה פעמים אסור, ו**חרס של זב** כלי חרס שמטילים בו מי גתלים - בפעם הראשונה טמא ובפעם השניה טהור וה"מ את' מים אבל אם הטיל לתוכו מ"ר אפי' עשירי אסור דמין גמיני לא בטיל.

קא מח' ר"א וחכמים האם משקין סרוחין מק"ט, הנה מצינו מח' האם משקין סרוחין מק"ט לר"א אינם מק"ט ולחכמים מק"ט, והובא דר"א אמר לחכמים - מה 'אוכל' אין אוכל סרוח בכלל, אף במשקין דוקא משקין סרוחין אינם בכלל 'משקה' והשיבו חכמים דלא דמו דמצינו דאוכלין סרוחין מעיקרן טהורים ואילו משקין סרוחין מעיקרן טמאין [כגון מעיינות הוב], א"נ שאני אוכלין דהלא אוכלי בהמה לא מהני מחשבתן לאדם ואפי' אם חישב לטומאה בטלה דעתו אצל כל אדם, אבל למשקי בהמה מהני מחשבה לאדם וכגון מי גשמים שעומדים גם לבהמה, [אבל אי"ל דהשיבו חכמים דשאני אוכלין המיוחדים לאדם דאי"צ מחשבה ואילו משקין אפי' המיוחדים לאדם כמי גשמים צריכים מחשבה - כיון דאיכא קולא במשקין דבעי מחשבה אי"ז טעם להחמיר דמשקין סרוחין מק"ט], ותני כע"ז דבזאת נתי' ר"א וחכמים דתני דר"א מיעט משקה סרוח וחכמים א"ל שאין משקין יוצאין מכלל משקין דהלא ראויין לעופות ולפרה.

לחברי"א מודים חכמים לר"א במשקה סרוח מעיקרו שהוא טהור ולא נתי' אלא במשקה שהיה ראוי מתחילה לאדם דאפי' אם נסרח ס"ל לחכמים דאינו יוצא מכלל משקה כל שראוי לעופות ולפרה אבל הק' מדתני דמוהל היוצא מהזיתים קודם שיוצא מהם השמן אינו ראוי לאדם - ר"א מטהר וחכמים מטמאין ואפי' דהוא משקה סרוח מעיקרו.

מודה ר"א במי הים הגדול דאפי' שהם סרוחים ואין ראויין לשתיית אדם מ"מ נחשבים מים דכ' 'ולמקוה המים קרא ימים', עוד אמרו דמודה ר"א במי תרדן ושלקות שאינם מכשירין ואע"ז דסרוחין קצת אכתי חשיבי משקה ומשירין.

ר' יהושע אמר והיינו שי' חכמים הג"ל דלא מנו חכמים אלא ז' משקין, וראהי מהא דמנו מים וטל לב' משקין וע"כ דאם יש עוד משקה לא היו מונים מים וטל לב' משקין.

פ"א ה"ג

עוד בדין מי פירות לר' יהושע דשאר משקין הוו זיעה בעלמא **אין לוקין על היוצא מפירות** ערלה מלבד על היוצא מזיתים וענבים, וכן אין מביאין ביכורים ממשקין מלבד מזיתים וענבים [ואף משבא ליד כהן אין הכהן משנה אותם מברייתן דומיא דאין משנים פירות תרומה מברייתן דלקמן, וה"מ דאין משנים ביכורים אם לא לקטן ע"ד כן, אבל אם לקטן ע"ד כן עושים כד' 'תביא' דאם דרך הביכורים לבוא משקה - יביא], ואין **טמאא טומאת משקין** מלבד היוצא מזיתים וענבים, ואין מקריבין ע"ג המזבח משארמשקין אלא מהיוצא מזיתים וענבים.

קב אין משנים פירות תרומה ומעשר שני מברייתן דנמצא מפסיד תרומה"ע, וכגון דאין עושים דבש מתמרים וכן אין עושים יין מתפוחים וחומץ מליתותיונית, וכן שאר הפירות והנך ג' נקט דרגילים לעשות מהן משקה מלבד זיתים וענבים דלכך הם עומדים.
באלו זיתים וענבים מותר לישנות מברייתן, לר"מ רק זיתים טהורים יעשו שמן, אבל זיתים טמאים וכן ענבים בין טהורים ובין טמאים לא ייעשו יין [דחשובים הם לאוכל יותר מהמשקה], לר' יעקב לכ"וע זיתים טהורים ייעשו, וזיתים טמאים לר"א לא ייעשו ולר' יהושע ייעשו והשמן ראוי להדלקה, וענבים טהורים ייעשו וטמאים לא ייעשו דיון טמא אינו ראוי לכלום, ור' יודן ס"ל כר' יעקב בזיתים בין טהורים ובין טמאים, אבל ענבים אף טמאים ייעשו [דהחרצנים והזוגין ראויין להדלקה], ולרבי לכ"וע זיתים טהורים ייעשו, וזיתים וענבים טמאים לא ייעשו, אבל נתי' בענבים טהורים דלר"א לא ייעשו ולר' יהושע ייעשו.

ונמצא הלהלכה - **בענבים טהורים** - לכ"וע שרי מלבד ר"מ ואף רבי דתי' דבר מ"מ הלכה כר' יהושע, **ענבים טמאים** - לכ"וע לא ייעשו מלבד לר' יודן, **זיתים טהורים** - לכ"וע ייעשו, **זיתים טמאים** - ספק כיון דרבי ור"מ ס"ל דלא ייעשו, ור' יעקב ור' יודן ס"ל דייעשו.

חומרא בפירות שביעית, עוקצי תאנים ורגורות והכלסים מין פרי והחרובים של תרומה אסורים לזרים דאף הן בכלל תרומה, ופי' ר' זעירא דה"מ דאסורות במובלעות באוכל ונדבק חלק מהפיו באוכל, [ואמרו דכל השמועות שאמר ר"ז בתרומות וטהרות הם בשם ר"א].

פ"א ה"ד

קב הובא במתני' קב. **גרעיני תרומה** - אם הכהן מנחם לאכילה אסורות כיון דחייבי עליהם, ואם השליכן מותרות לפי דביטלן מותרת אוכל - י"א דארייר בגרעיני' אגסין וקרוטסומולין שהגרעינים עצמן ראויין לאכילה, וי"א אפי' בשאר גרעינים דאיכא בהן לחלוחית וראויין למצמצץ למציצה ולכן אסורים אם מכנסן אסורים באכילה, ויש להוכיח כמד' דראויין לאכילה ע"י הדחק מדתנן **עצמות קדשים** כגון עצמות הטאת שהם של כהן דדינם כנ"ל [דתליא אם מכנסן אין השליכן], והלא עצמות שיש להם לחלוחית אין דרך בניא להשליכן ואפי' אם השליכן אסורות - וע"כ דמיירי בראשי כנפים הסחוסין דהם ראויין לאכילה ע"י הדחק וה"נ גרעיני תמרים.

מורסן תרומה סובין גסין העולים מהתבואה מותר דלא אוכל הם.

חויב טריחה בתרו"מ של דמאי - **במשקה** אם יש בו א' משמונה לשמינית הלוך, צריך לטרוח להביאו לכהן אבל פחות מכאן יכול הזור להנות ממנו ולהדליקו וה"מ בטמא אבל בטהור ודאי צריך ליתן לכהן, והשיעור באוכל דאי"צ לטרוח אם כדי ביצה קלה, ו**בתרו"מ ודאי** - אפי' שיעור מועט צריך ליתן לכהן.

פ"א ה"ה

כרשיני תרומה דעיקרן מאכל בהמה וגזרו עליהן משום שבשני רעבון אוכלין אותם בני"א ע"י הדחק כדאיאת בירו' דחלה ולכן מאכילין אותם לבהמה חזיה ותרנגולין.

קה כ' 'קנין כספו ויליד ביתו 'הם' יאכלו בלחמו' ודרשו 'הם' ולא בהמתו, ומ"מ מותר להאכיל לבהמתו כרשיני דכ' 'נפש' ורשי' כל נפש בכלל, [י"ג דבהמה מותרת אף בתלתן, אבל אמרו דתלתן אסור לפי דהוא מאכל אדם והוי תרומה מד' ת' ואם יאכיל לבהמתו נמצא מפסדי תרומה].

אכלת כרשיני לבהמה מושכרת, ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה, אבל כהן ששכר פרה מישראל אין ע"פ דמונותיה עליו מ"מ גוף בהמה אינו של הכהן ולכן לא יאכילה כרשיני תרומה.

האם מותר להאכיל כרשיני תרומה לבהמה בשותפות ישראל, ישראל ששם פרה מכהן דהיינו שהיה שואל את הפרה באחריות [אם מתה או נאנסה יפסידו] - לא יאכילה כרשיני תרומה ואי"פ דגוף בהמה של הכהן מ"מ כיון דיש לו קנה בה לא יאכילה, וילפי' לה מדכ' 'וכהן כי יקנה קנין כספו' ולא קנין כספו שיש לישראל בה קנין פירות.

כהן ששם פרה מישראל - לתנא דמתני' מאכילה כרשיני תרומה לפי דקנייה לכהן, ולתני' בר קפרא אף כהן ששם פרה מישראל אין מאכילה כרשיני תרומה, ובכך איש' את דתני כהן שקנה עבד שיש לישראל שותפות בו אין הכהן מאכילו תרומה דכ' 'קנין כספו' ואי"ז רק קנין כספו.

שמן שריפה, מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ו**במבואות האפלים** דמצוי כהן לבוא לשם [ואפי' אין שם עתה כהן], ואצל חולים ברשות כהן והיינו כשיודעים שהכהן בא לשם, ומהא דשרי להדליק אפי' שכבר הלך משם הכהן דאמרי' שיחזרו לשם וש"מ דמצות ביקור חולים אין לה שיעור ואפי' מאה פעמים, וכע"ז אמרו **דבתי ישראל שנושאת לכהן והיא למודה לבוא אצל אביה** יכול אביה להדליק כשהיא מצויה אצלו.

הא דשרי להדליק ברשות כהן - י"א דדוקא בתרומה שנפלה מבית אבי אמו כהן, אבל לא מתרומת גורנו לפי דצריך ליתנה לכהן, [וי"א דאפי' מתרומת גורנו ואיירי במזכה ע"י אחר, [וכע"ז] כהן שבא לעשות חשבון עם ישראל בחנותו מדליק בשמן שריפה ומזכה ע"י אחר]. ישראל וכהן שהיו שותפים בחנות מדליק הישראל ועולה לעלייה ויורד כדי לעשות צרכיו של כהן.

קו בת ישראל הרוצה לילך לביתה לאור נו **טובלת פתילה בשמן שריפה של בת כהן**, ואע"פ דבי"ח התיירו זאת בזמן שהיו זאבים מצויים מ"מ לא עמד בי"ד הגדול וביטלה לתקנה זו, וכע"ז אמרו בשביעית דשדה כושיטיבה בשביעית לא תזרע למוצאי שביעית ואפי' בזמן שהמלכות אונסת והתיירו חרישה ראשונה, [ומובא לקמן דר' אימי שהיה ישראל טבל פתילה בשמן שריפה, אבל ר' אילא לא הדליק משמן של כהן דחשש לגזול שם אמא אין דעת בעה"ב ע"כ].

ישראל המתעסק בממון כהן, ישראל שהיה מאכיל את בקרו של כהן או שהיה אורג את בגדו - מדליק הישראל בשמן שריפה לפי דהוא לצורך הכהן.

אם הדליק בהיתר אין מחייבין אותו לכבות אלא ימחין עד שיכבה מאיליו.

ר' חיהה ציפורא שהיה כהן האיר את הדרך לפני פועלו ר' חנניה שהיה ישראל לפי שרצה שלמחרת יבוא לעבודו אצלו שוב וחשיב צרכי כהן בכך, ואף כשהגיע ר' חנניה לביתו לא היה ר"ח מכבה את הנר אלא משאירו בביתו כדי שיוכל לשכב ולהשכים לבוא למחרת.

הדלקת נר שבת יו"ט מתערובת שמן שריפה, ר' יסא הורה דכהן הרוצה להדליק נו של שבת בנר שהיה בו שמן שריפה דאי"צ למצותו אלא מוסיף לתוכו שמן חולין ומדליק ואע"פ דאין שורפין קדשים ביו"ט וגזרו תרומה אטו קדשים, ויונתן ג' שהיה אדם גדול ובקי' במשניות] התייר אף לערב שמן חולין בשמן שריפה, [ור"ח חזר על ברייתא זו לפני רבי' ומניחו ליונתן בן ענכאי לחכם].

אדא שהיה כהן רצה להדליק נר שבת ע"י שיטבול פתילה בשמן חולין ויחשב לעירוב שמן חולין בשמן שריפה אבל א"ל ר' אימי דהשמן בטל לגבי פתילה ואי"ז חשיב עירוב.

קַזְן הדלקה בבית המשתה ובבית האבל שמצו שם כהן, **לַר' יהודה** מדליקין בבית המשתה דל"ח שיסתמש הישראל בשמן זה לפי שבגדיהם נקיים, ולא בבית האבל דחייש יסתפקו משמן זה לפי שהבגדים צואין, **לר' יוסי מדליקין בבית האבל** דע"י שנעצבים לא יבואו השמש בגדי, אבל לא בבית המשתה דחייש' שע"י דשחמים וצוחקין ישכחו שהוא תרומה, **וּר"מ** אוסר בשניהם דתפס את חומרת ר' יהודה וחומרת ר' יוסי, **וּר"ש** התיך בשניהם דתפס לקולא את סברת ר' יהודה ואת סברת ר' יוסי והלכה כר"ש [ואע"פ דפשיטא דר"מ ור"ש הלכה כר"ש מ"מ כיון דאיכא למח' ר' יהודה ור' יוסי והלכה כר' יוסי אצל ר' יהודה לכן הו"א דאין הלכה כר"ש].

האם ישראל מדליק נר חנוכה בשמן שריפה לר' ינאי מדליקין בשמן שריפה בנר חנוכה, ור' ניסא אמר דדוקא אם אין לו שמן חולין יכול להדליק בשמן שריפה ומסתמא ניהא לכתן וידליק מחמת שאין לו שמן אחו.

מסכת מעשרות

כלל אמרו

פ"א ה"א

אָ במה יש חיוב מעשרות, כל שהוא אוכל למעט מיני צבעים, ונשמר למעט הפקר, ונגידוליו מהארץ למעט ממין ופטירות דלקמן - חיוב מעשרות. **מקור לחיוב מעשרות** - דכ' 'עשר תעשר' אבל אי"ל דכל דבר חיוב במעשרות כיון דכ' 'תבואת זרען', אי"ל מאחר דצריך לרבות עוד מינים נרבה אף וזרעוני גינה שאינם נאכלים אלא ליפ"י בכלל ופרט וכלל דכ' 'עשר תעשר' ללל, 'תבואת זרען' פרט, 'היוצא השדה שנה שנה' ללל, וקעין הפרט דבר שהוא אוכל ונשמר.

ויש שלמדו חיוב מעישי בכלל ופרט 'עשר תעשר' ללל 'את כל תבואת זרען' פרט, דאין בכלל אלא מה שבפרט תבואה, אבל **ל"ד תבואה אלא גם קטנית** דכ' 'זרוע הארץ' [לרבות זרע שום שחוללים וגורג], **אבל אין מרבים אף זירעוני גינה שאינם נאכלים** [כזרע לוף העליון וזרע כרשיש זרע בצלים זרע לפת וצנונות] דכ' 'זרוע הארץ' ולא כל זרע. **חיוב מעשר כפרי העץ ליפ"י** מדכ' 'מפרי העץ', אבל אין מרבים **שאר פירות** שאינם נאכלים לכל אדם [כחרובי שיטה צלמונה חרובי גרוהה] דכ' 'מפרי העץ' ואל כל פרי העץ.

חיוב מעשרות וביבוק אינו מ"ת אלא מדבריהם לרוב הראשונים אין חיוב תרומה מה"ת אלא בדון תירוש ויצהר אבל קטנית ופירות ויוקת אינם אלא מדרבנן והא דאמרו דיוקת מדבריהם היינו דאין להם אסמכתא, **אבל דעת הר"מ** דאף קטנית ופירות חיוב מ"ת, ורק ירוקת חיובם מדרבנן.

האם חל תרומה כשהיה שעה אחת ביד הפקר, הפקיר קמה במחובר וחזר וזכה בה והפריש ממנה תרומה אחר שקצה - הו' תרומה, **אבל המפקיר שבלין** וחזר וזכה בהם והפריש - אינה תרומה, וטעם החילוק דחל תרומה בקמה הג"ל לפי דאם היה מפריש בעודה במחובר לא מחינ' כלל תרומתו ולא חל חיוב תרומה, ולכן אם חזר והפריש חזר תרומה [וכ' החו"א דהיינו מדרבנן], משא"כ שבלין דאם היה מפריש קודם הפקר היה חל התרומה.

ב תבואה שהיתה שעה אחת ביד הקדש - לר' חנינא פטורה, **ויש תולקים** דאין פטור בהיה שעה אחת ביד הפקר כפי שיבואר דהנה כ' 'ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך' ילפ"י דחיוב נתניה קאי במה שיש לך ואין לו, ויצא לקט שכחה ופאה והפקר שידך וידו שוים בהם ואי"צ ליתן ממנו מעשרות, **והק' בביהמ"ד** האם גם ממעטים הקדש דלכאז' אין ירך וידו שווים, והנה ז"פ דמיוח האם הק' מהיכא דנתמרח שנגמר מלאכתו ביד הקדש כיון דפשיטא דליתא הפקר והקדש פטורים ממעשר דכ' 'ראשית דגן' ולא דיגון הפקר והקדש, אלא הק' בביהמ"ד מהיכא דהקדיש שבלין וחזר ופדה ואח"כ מירח, דבהפקר פטור מדכ' 'ובא הלוי', ובהקדש חיוב דתנן פכ"ד דפאה הקדיש קמה וחזר ופדה חיוב בפאה ואמרו דכיוצא בזה לענין מעשרות, והיינו דהק' מ"ט לא ילפי' מ'ובא הלוי' **וטעם החילוק** בין הקדש להפקר כיון דהקדש אכתי ביד גזבר והגזבר יכול לעשר, ועוד דיד בעלים הראשון עליו נבעלים הראשונים קודמים לפדותו.

הזרוע שדה הפקר ורוצה לזכות בגידולין ולא בשדה - **לר"ן** חיוב במעשרות, **ור' יונה** ס"ל דאם לא זכה לבסוף בקדש פטור ממעשרות אף דהגידולין שלו, ואינו חיוב בשדה הפקר אלא בזכה בשדה הפקר ונגידוליה וקמ"ל דחייב אע"פ דמתחילה היתה שדה הפקר.

כמהין ופטוריות פטורים ממעשרות דכ' 'עשר תעשר את כל תבואת זרען' והני אינן נזרעות ומצמיחות אלא מעצמן או צומחות, ויש שפ"י לפי שאינם נזרעים אלא הארץ פולטתן לפי דאינם ניוקים מהארץ אלא מהאזיר.

תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן - **לר"ג** חייבות במעשרות ואמרו דאין טעמא דר"ג משום דמחוברים לאוכל [ולפי"ז פליג על תנא דמתני' ותני לל שהוא אוכל וכו' חיוב במעשרות] דא"כ מ"ט אין ר"ג מחייב אפי' את ירקן אלא טעמא דר"ג משום שהן חשבות לקצ' לאוכל, [עוד יש להוכיח דר"ג חיוב במעשרות מצד עצמן דאמר ר' יהושע ע"ע דמגועל לא חשב לומר לאדם שיטעול תמרות ויאכלם ע"י שליקה ללא מעשרות לפי דחשש לר"ג, וע"כ דאין טעמא דר"ג משום שהם מחוברות לאוכל דא"כ מ"ט לא אמר שיאכלו את התמרות בפנ"ע], **ולרבנן** אין התמרות חשבות לאוכל.

ג' כל דבר שתחילתו וסופו אוכל אפ"פ ששימרו להוסיף אוכל - חיוב בקוטנו ובגודלו ואם משמרו לזרע אינו חיוב כדלעיל, **ודבר שאין סופו אוכל** - פטור וכדחתי המקיים שדה שלימה לזרע של אכרוע [מין עשבו] - בטלה דעתו דאין בני"א מקיימים שדה שלימה לזרע אכרוע [והיינו כשליקט ירק דאם ליקט משנתקשה פשיטא דפטורים ממעשרות וצמיא קייטא מין זיתים הממחרים להתבשל, ואם אין במקום זה צמיא

לפי דהוו כעצים הפטורים ממעשרות], ואם קיים קלחים יחידים לזרע לא בטלה דעתו ומהני מחשבתו לפוטרו ממעשר.

כך שאין תחילתו אוכל ורק סופו אוכל אינו חיוב עד שיעשה אוכל כגון תאנים משיבחילו ודלהלן.

פ"א ה"ב

מאימתי שייך חיוב מעשרות הנה הני שיעורים דלהלן אין הפי' דשיעור זה איכא חיוב במעשרות אלא רק דמזמן זה הם ראויין לאכילה ואם ימרח [פ"י גמר מלאכה בתבואת] יתחייב במעשר, וקודם מירוח פטורים מה"ת ואסור לאכול מהם אכילת קבע ושיר באכילת עראי, אמנם קודם זמנים אלו אפי' אם ימרח לא יתחייבו במעשר, זמן השיעור בהני פירות דלהלן פ"י הראשונים הוא משיבאו שליש וכן שאר כל הפירות אלא דבהני פירות מוצא סימן מתי היא הבאת שליש היינו - **תאנים** משיבחילו תחילת בישול בתאנים קרוי בוחל, [וכדכ' 'וגם נפשם וזכרוני היה בחלה גדול במעיהם, ומאסו ב"ן], ושע"י שיבחילו משיבאמו פניהם, וכיון דאין כל התאנים מאדמיים אמר' דבדוק ע"י שלוקט תאנה אחת ומניחה בתלוש עד שתהא ראויה לאכילה - דאם בשלה תוך מעת לעת יודע הוא שכבר הביאו שליש ואם לאו פטורות.

הענבים והבאושין מין ענבים גרוע משהבאישו והיינו שיקראו באישה ואמרו דה"מ אם חרצן שלהם נראה מבחוץ קלפיה.

ד ר' יוחנן [כשהיה רכוב ע"ג כתפי סבו שגידלו דהא ר' יוחנן כי עברתו אמו אביו מת, וכי ילדתו מתה אמר] 'ראה את רשב"א שונה זמלקטים בשבת דמעי גרעיני המלפפון מע"ג הקרקע אבל אין מלקטים מעי אבטיח לפי דמבי אבטיח עומדים לזריעה ואף אם ילקט לאכילה מ"מ נראה כמכבד ביתו וסורו אשוויי גומות, ואילו מעי מלפפון עומדים לאכילה.

האוג והתותים וכל פירות האדומים - משיאדימו, ותני דאף פרייה אחת של רימון ורגריג אחד של ענב שהאימיו - הו' חיבור למעשר, ואמרו דל"ד באותו רימון ואשכול אלא כל אותו האילן ואף כל אותה הרוח, וי"א אפי' כל אותו הכרם, [וילה"ס בהיה כרם גדול ועשאו קטן או קטן ועשאו גדול, וכן בהיה כרם אחד ועשאו שתים או שתים ועשאו אחד].

דלעת תשיקרה בבית אביה כשהיא מחוברת לקרקע - כל הדילועין הגדלים באותה גומא אסורים שמא עבר הארס אליהם, ויש שהסתפקו האם תמרה שנמצאת נקורה במכבדה פ"י הענפים שגדלים בהם התמרות - אבל אמרו להם דאסרו בכה"ג אפי' את כל הדוקל ובוהאי דאין להסתפק במכבדה, [כיון דכל אותו הדוקל אסור י"ל דהא דהסתפקו בתמרה באותה מכבדה האם אסורה כל המכבדה - היינו אם דאם חל התמרים נקורים כיוון שאין דרך הנחש לעשות והח"י ד"א שמא ענן של ציפורים שכן עליהם], ואמרו בשם ר"ש חסידא דיש לאסור ניקורי רוטב תמרים אבביהון אלא דהרבים נהגו בהן היתר ואינם ניווקים.

הרימונים משימסו - י"מ משיתמעך האוכל מעט, ונ"מ משיעשה האוכל מחצה ואמרו סמך מרבנן דאגדתא דכ' 'אחינו המסו את לבבינו' דהיינו חצו את לבבינו, ומכאן צ"ע לראשונים דפי' מבתני' דכל הני שיעורים הם שלישי.

התמרים משיטילו שאור משתפתחו כשאור, ושיעור זמן זה משיטטחם והיינו יפות לאכילה וזה סימן שהביאו שליש, [אבל אין לפרש דיטילו שאור היינו משיטמלא והחלץ חריץ שכן התמרים בתחילת גידולן - כיון דמזמן זה הן כבר נבולתו ונפילתו מהעץ, וכן אין לפרש שיעורו עריגנה - כיון דבזמן זה היא מבושלת כ"צ].

הפרסנים משיטילו גידים ופי' דהיינו גידים אדומים.

האגוזים והשקדים - לחכמים משיעשו מגורה משיבדל האוכל מהקליפה החיצונה והיא האוכל כבמגור, **ולר' יהודה** משיעשו קליפה והיינו קליפה התחתונה המסוכה לאוכל שאינה נעשית אלא משתחילו להתבשל, ומזדים תחכים באלצרון מין אגוזים אפיטסילין ובאיציטרובילין וזמנם משיעשו קליפה, ולקמן ו. יתבאר בדין שקדים המרים.

החרובין וכן כל השחורים [כענבי סנה וענבי הדס והא דאמרו דהדס אין בו טעם וריח אין תכוונה על ענבי הדדס אלא על עיקרו, א"נ אין בו טעם חשוב אבל חיוב במעשרות] - משיניקידו פ"י שיעשו נקודות נקודות שחורות, [ולתני' ר"ח ב"פ דחרובין משיבאו שלשת הוא חנטן והיינו משיבאו שליש].

ה האגסים והקרוסטמלון והפרשיין והחררין וכל הלבנים כגון מרפייתיה - משיקריחו, ופי' ר' חנינא משיעשו קרחות קרחות, ור' חנינה אמר דאין נעשה קרחות אא"כ יש תולעת תחתיה או בגמר בישול הפרי ולכך עביד ר' חנינה כרשב"י דאמר בשיעור של פירות אלו משיחילו מים משקה, [פרישין פ"י איספרגלין ונקראים פרישין לפי דאין פרי מפירות האילן שאינו ראוי לאכילה אא"כ פורש לקדירה אלא זה בלבד].

התלתן משתצמח ופי' כדי שתזרע ותצמח ע"י שנוטל מלוא קומצו מזרעי תלתן ונותן כספל של מים דאם שקעה רוב הפרייה חיוב ואם לאו פטור, [אבל אי"ל דאם שקעו רוב זרעי התלתן כיון דא"כ מ"ט אין מחייבים את אלו ששקעו ואף באופן ששקעו מועטים, אבל לא אמרי' ידחייבו וכן משום חיבור למעשרות לפי דלא אמרו חיבור למעשרות אבל באשכול ענבים ורימון וכן על שקדים וקמן על כל תמרים במס' דמאי, אבל לא בשאר פירות]. **התבואה** ושאר כל הפירות משיכניסו שליש דכ' 'עשר תעשר את כל תבואת זרען' דבר שהוא נזרע ומצמיח, ולא פחות משליש דאינו נזרע ומצמיח, [וכע"ז אמרו דמשקה היוצא מזיתים וענבים שלא הביאו שליש אינו מכשיר לקט']. **זיתים** - תנן במתני' משיכניסו שליש, ותני ר"ח דחיוב זיתים משיבכר צמיא קייטא מין זיתים הממחרים להתבשל, ואם אין במקום זה צמיא

קייטא זמנם ומשיבכירו בנות שבע מין תאנים, ואם אין בנות שבע תלי זמן היותים משתייבשו תאנים של לקיטה שניה [והנחזו לשהביטש], [ואמרו דדוקא בנות שבע שהם לבנות, עוד אמרו דבנות שבע סימן רק באותו מקום ולא במקו"א"].

פ"א ה"ג

זמן חיוב מעשרות בירקות כקישואין דילועין אבטיחין ומלפפונות **והייבים** בני גדולים ובין קטנים, והנה תנן לקמן **דהלוקח שדה ירק כסוריא** דגזרו בה רבנן על המעשרות אלא לקח קודם שלב באו לעונת המעשרות חיובי דתנחייבו ברשות ישראל אלא לקח משבאל לעונת המעשרות פטור ומבואר דאין הירק חיוב במעשרות מתחילת גידולו ולכן **ו"מ** דהני מיני דמתני' נקט בדוקא אבל שאר ירוקת חויבם למעשרות משיבאו לעונת המעשרות, **ו"מ** דכל ירק חיוב בין קטן ובין גדול אלא דאף לקטנים יש גבול דמתני' נקט בדוקא אבל שאר ירוקת חויבם למעשרות משיבאו פתילות ג' עלין.

לת"ק אף **האתרוגים והתפוחים** חייבים בקוטנם ובגודלם, ור"ש פוטר בקטנים, אבל בתפוחי 'מילי מילה' מחייב ר"ש אף בקוטנם, [אי נימא דמתני' בתפוחים סתם נמצא דר"ש פליג על מתני', ואי מתני' בתפוחי 'מילי מילה' לא פליג ר"ש על מתני'].‏

ח אתרוג הנוסר - **לר"ע** אינו פרי ואינו כשר ללולב, **ולחכמים** הוי פרי לפי שראוי למאכל, **ור' יוסי** אמר כול דכל שראוי ללולב חיוב במעשרות וכל שאינו ראוי ללולב פטור מכלל מעשרות, **אבל תק'** עליו מאתרוג המנומר הגדל בטפוס והעשוי ככדור דפסול ללולב משום דבעי הדר, ומ"מ כיון דהוי פרי חיוב במעשרות.

אמרו דר"ש דפטר אתבארוג הנוסר ס"ל כר"ע רבו דפסל אתרוג הנוסר [אך מסתבר דדוקא ר"ש וידה לר"ע כיון דכ' 'פרי' ובוסור אינו פרי, אבל ר"ע לא יודה לר"ש כיון דאמר חטיב הדר, אבל לענין חיוב מעשרות חיוב וכדאמרו לעיל על המנומר וגדל בטפוס וכו'].‏

שקדים מרים ומתוקים לתנא דמתני' - **שקדים המרים** חייבים רק בקוטנם דזהו הזמן שהדרין לאוכלם, **שקדים המתוקים** חיוב רק בגודלם דזהו הזמן שהדרין לאוכלם, [ולתני דר' ישמעאל ב"ר יוסי שקדים המרים פטורים ומתוקים חייבים רק משתפרש קליפתו החיצונה, וההלכה **בשקדים** **ו"ל תנינה הורח כר' ברי"ג** - לציפוראי הורה ר"ח במריים, ולר"ן הורה ר"ח במתוקים, **ור' יוחנן** שהיה בטבריא הורה כתנא דמתני' ואמר דשקדים מרים שהיו בטבריא חייבים בקוטנם, וכשיעלו לציפורי יפטרו, [וכן להר"ף]. **חיבור בשקדים** - כיון דראה ג' שקדים שפירשה קליפתן החיצונה תורם את כל הקופה דהוי חיבור למעשרות, ואמר ר' מנא דדוקא את כל אותה הקופה אבל לא מקופה של חברתה.

פ"א ה"ד

שיעורי גמר מלאכה הנה עד עתה התבארו שיעורים בגידול הפרי דאם יגמור מלאכתו יתחייב במעשר וכדכ' 'ראשית דגן' דאינו חיוב עד שעת דיגון, והנה מה"ת הפירות מותרים באכילה עד שעת מירוח אך רבנן אסרו אכילת קבע, ובמתני' מפרש מאימתי אסורים אפי' באכילת עראי, עוד יש להקדים דשיעורים שיתבארו להלן לא נאמרו במבולין פירותיו לבית כיון דהמבולין לבית מתחייב רק משיראה פני

הבית לפי שאין דעתו לאכול עד שגיעו לבית, אלא כל הני שיעורים נאמרו דוקא במבולין לשוק שאין הדבר תלוי בדעתו דשמא ימצא לקוחות ולכן אסור באכילת עראי כבר בשדה, והגר"א פ"י דחילוק זה אתי לפרש מ"ט אינו מתחייב רק משילוך לשוק ות' דשמא ימצא לקוחות ואין דעתו להחליץ דוקא לשוק, [בבבלי בפסחים מבואר דבערים אדם על תבואה ומכניס לביתו במוץ ופטורה ממעשרות לפי דהמירוח היה בבית אך אינו אוכל ממנה אכילת קבע כנ"ל אלא מאכיל לבהמתו לפי דאצל הגמור לא נזרז על אכילת קבע, ובידו לקמן לא משמעו דס"ל הכין].

ושיעורי האגס מלאכה ב- **קישואין ודילועין** משיפקסו שניטל השיעור הצומח בהן [וענין בגמרא ביטולם השיעור נופל מפקס, ואם אינו מפקס השיעור הוא משיעמיד מהן ערימה, **אבטיח** משישלק שניטל השיעור הצומח עליהם כנ"ל בקישואין, ואם אינו משלק משיעשה מוקצה.

המתחיל לפקס ולשלוק בידי מעט מהפירות - כל הפירות אין נטבלין עד שישלוק מכולן, [ושיעורים אלו נחשבים כמירוח ולפי"ז אם פיקס ושילק ברשות הקדש ופדה - פטור כמירוח ביד הקדש הפטור ממעשרות].

ז ירק הנאגר נאסר משיוגד, ואם אינו אוגד השיעור הוא משימלא את הכלי דיש שהולכים למכור בשוק ואינם ממלאים את הכלי, [אם אגד באגד גדול ודעתו לאגוד באגד קטן - לא נתחייבו במעשר עד שיאגוד באגד קטן, אבל אי"ל דאפי' באגד גדול איכא חיוב כיון דעדיוין לא נגמרה למלאכתו].

כלכלה שמכניסים בה ירוקת - משיחפה אותה [כשדרכה בכך], והגר"א פ"י דכלכלה היא של תאנים, [ואם אינו ממלא את כל הכלכלה אזלי' לפי דעתו, ואפי' דעתו למלאות רק חציה ואפי' דעתו למלאות ב' כלכלות אין מתחייב עד שימלא את מה שבדעתו למלאות], ואם אינו מחפה את הכלכלה, השיעור הוא משיעמיד בכלי, ואם אינו מלא בכלי משיקלוט כל צורכו.

הפרד רימונים **והצימוקין והחרובין** שמניחן להתייבש בחמה משיעמיד ערימה, [ול"ד אם מעמיד ערימה בשדה אלא אפי' אם מעמיד ערימה בראש גגן].

הבצלים שעוקרים אותם עם השורשים משיפיקלו והיינו שסיסר את הקליפות והשורשים, ואם אינו מפקל משיעמיד ערימה.

התבואה משימרח פ"י משייפה פני הכרי ויחליקו, והא דאמרו דגמר מלאכתן משתעקר האלה הכלי שמערים בו את התבואה לערימה ולאחר שמערים תחתו בכרי ומשנוטלו ללנת לביתו מתחייב - י"ל דשאני התם דלא היתה בדעתו למרח, [אבל אלא בדעתו למרח חייב רק משימרח], עוד אמרו במתני' **וע"פ שמירח נוטל מן המקומות** שבלים קטועות שלא נידושו, ומן הצצדינים של הכרי, וממה שבתוך התבן שנידושו אבל אתי הם במוץ שלהם ומחוסרים זרייה - ומותרים באכילה.

חֻקְטָנוּת שאין קוצרצין אותם אלא עוקרים אותם עם העפר - משיכבור את העפר [והוא אינו כובר משימרח], ואמרו וזה כבר מקצת מהקטניות יכול לתרום מאלו שכבר על האחרים ול"ח מדרב שנגמרה מלאכתו על שלא נגמרה מלאכתו לכן דבנ"א יכולים לאכול גם שאינו מבור, [כן מצניו דבנ"א יכולים לאכול ככהג"ד כ']והעיריים עובדי האדמה בליל חמיץ בעפר [אלכו'] ומטעם זה **אם כבר** בכברה **ברשות הקדש** ופדה ליכא פטור ממעשרות ולא היכא דבעלמא מירוח הקדש פטור היינו היכא דאיכא תיקון בעצם הדבר, ולא איכא דעבדי רב תיקון השימוש לאבת הסדר של הבלעים, [וחז"א], והנה גמר מלאכה ש לין משיקפה ושל שמון משישלה כדלקמן, ולפי"ז הא דאמרו דאם שילה וקיפה ברשות הקדש פטור ול"ד לכובר קטניות - י"ל דשאני לין ושמן הואו תיקון גמור לפי שא"א שלא שילה ושלא יקפה.

עוד אמרו **דלוקט מתחת כברת הקטניות** קודם שהגיעו לארץ - **י"מ משום** עד לדיין לא הגיעו לארץ, **וי"מ** משום דעדיין מחוסרים זרייה ברוח, והנה גמר מלאכה **בין משיקפה** את החרצנין והגיון, ואף לאחר שקיפה בבור **יכול** ליטול מהגת העליונה והמצינור ולשתות ללא מעשר, וגמר מלאכה **בשמן** משידך לעוקה גומא שלפני הבור ששם מתכנס השמן ונצלה, ולפי"ז **הא דשרי** ליטול מהיין בבת העליונה והמצינור למ"ד דמחוסר זריה ברוח - י"ל דהי"ג מחוסר ברירה מהשמרים, **והא דשרי** ליטול משמן קודם שיגיע לעוקה כדלקמן - י"ל כיון דאדתיי את השמן צלול דאינו נצצל אלא משידך לעוקה.

נוטל מהשמן קודם שירד לעוקה דהיינו מהעקל נסרים שנותנים נסריה הזיתים שלא יתפורו, ומהממל אבן נקובה לכתישת הזיתים, ומבין הפצים נסרים שמתניחים על הזיתים בשעת הכתישה, ומותרים באכילה, באופן שלא יתבטלו [כפי דבישול קובע למעשר] כדלקמן.

ט באיזה אופן שבת ומקח קובעים למעשר, היה אוכל בער"ש אכילה עראי ונכנסה אדם או שנתנו לאחר לא נטבל והא דהנה אין שבת ומקח קובעים למעשר [דמביט ו' דברים הקובעים למעשר] והא דהנה אין שבת ומקח קובעים למעשר - **לר' ירמיה** דוקא בשנתן שנתוה וכגון שנתון בחמיטה עונה דקה שמחליקים פניה בשמן ובתמחוי שהשמן מעורב בהם אבל אם נתן בצלוחית הדשמן בעין - השבת והמקח קובעים לאסור באכילת עראי לפי הדשבת קובעת אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו לאסור אכילת עראי קודם שיראו פני הבית, **ולר' יוסי** השבת והמקח קובעים רק בדבר שנגמרה מלאכתו ולכן נתון אפי' בצלוחית והטעם דלא הגמר מלאכה כיון דסופו להחזיר, [כדאמרו דיין בלגין אע"פ שאין בו חרצנין מ"מ קודם שקיפה את החרצנין מחביאת א"י"ו גמר מלאכה והטעם דלאחר ששותה מהלגין מחזיר לחביאת א"ת היא שנתה].

הוכיחו כר' ירמיה דאפי' אם דעתו להחזיר שבת קובעת למעשר מדתני ר"א אומר עומד אדם ליה מוקצה של תאנים ערוב שבת בשביעית ואומר מכאן אוכל אוכל וכיון דמומין מער"ש אי"ז מוקצה, ומהא דאמרו דוקא בשביעית ש"מ דבשאר שני שבוע אינו יכול להזמין לפי שהשבת קובעת למעשר ואי ימצא דיכול להחזיר מ"ט איכא חיוב מעשרות בשאר שני שבוע, אבל ר' יוסי השיב דשאני התאם דאם איזיזר יעבור על איסור מוקצה של ביטול כלי מהיכנו.

אֵילָה"ק לר' יוסי מדתני דאין אכילת עראי בשבת וכל אכילה בשבת היא קבע [והיינו טעמא דו' דברים הקובעים למעשר], ומשמע לכאו' אפי' מדבר שלא נגמרה מלאכתו כיון דלר' יוסי ה"מ דשבת קובעת בדבר שנגמרה מלאכתו כני"ל.

לְיֵהוֹסֵפִי לר' ירמיה דשמן שנתנו בצלוחית - שבת קובעת למעשר האם צלוחית הנתונה בין הפצים ונטבלה ע"י שבת ומקח או כיוון דעומדת במקום שלא נגמרה מלאכתו אין שבת ומקח מחייבים אותה.

מה מותר לעשות בשמן שנטל קודם גמר מלאכה לת"ק מותר באכילה דוקא אם אינם מבשילים וכגון שנתון לחמיטה ולתוך התמחוי שאי"ז בישול הקובע למעשר, ומחמת כן לא יתן ללפס ולקידירה כשהעברים מהאש כשנתן מרותחין דכלי ראשון שהיד סולדת בו מבשל וקובע למעשר, ומותר ליתן רק במקום שאין היד נכויית בו, וי"מ דאם היד נכויית בו אסור ליתן אפי' בכלי שני, **ולר' יהודה** יכול ליתן לכל דסיל"ל כלי ראשון אינו מבשל, וה"מ מדבר שיש או בו חומץ וציר החריפין ומחמת כן מבשלים [ויילה"ס בתבשיל שיש בו מליח או יין האם אמר' ומלח מבשל כציר וכן האם יין מבשל כחומץ].

בכלי שני לכו"ע יכול ליתן שמן [ג.א.ה. ולי"מ הג"ל צ"ל דכלי שני שרי כשאין היד נכויית בו] וטעם החילוק - **י"מ** דבכלי שני היד שולטת ואינה נרתעת מליגע. **וי"מ** דאין מבשל שני אין היד שולטת [דכחז"י קובעת ביה שבת על אורז וגוריסין] אבל שני ביטול אינו אלא כשיש אהת תחת הקדירה, אך מ"מ עשו הרחקה דוקא בכלי ראשון ולא בכלי שני [ג.א.ה. ולי"מ דאסרו ליתן בכלי שני כשהיד נכויית - צ"ל דאין היד שולטת בו הוא שיעור פחות מיד נכויית].

י ביטול בתבלין הגהה הא פשיטא דאין ליתן תבלין בכלי ראשון אבל נותנים תבלין בכלי שני, ואם יש תבלין בכלי ורוצה להערוט עליו מכלי ראשון - **לר' יונה** אסור דעירוי כל ככלי, וכדתנן בכלי שביטול בו קדשים אחד שביטול ואחד שעירה צריך מריקה ושטיפה לפי שהכלי בלע קדשים, **ור' יוסי** ס"ל דאין עירוי מבשל ודחה דשאני כלי חרס שבולעים משא"כ תבלין אינו מתבשל בעירוי, וכלא אמרו דהנה תני התם אף בכלי נחושת וכו' צריכים מתבשל וכו', וכיון דכלי נחושת לא בלע אלא ע"י בישול ע"כ דעירוי מבשל.
ור' יונה ור' יוסי נה"ג אם גבתנת תבלין תכ"ד העירוי - **לר' יונה** אסור, **ולר' יוסי** מותר, **והעושה כן בשבת ובשר בחלב** [ס"ל לר' יונה-ד] חייב משום ביטול ול"א דאיכא רק איסור בעלמא שאינו לוקה עליו, וכדאמר ר"ז בני הלה דכל שהאור מהלך תחתיו הוי חילול הפטור מחלה, וא"כ בעירוי פטור.

פ"א ה"ה

זמן גמר מלאכה **בעיגול** של דבילה שהיו מייבשים את התאנים בחמה ואי"כ דורסים אותם בעיגול - משיחילקנו את פניו במשקן.

החלקת פני העיגול במתנים וענבים על טבל - **לת"ק** מותר, **ולר' יהודה** אסור בבביל מנאר דטעמא דר"א לפי דמשקה התאנים לי"ח וכן משקה ענבים לי"ח לפי דאינו עומד אלא לצחצוח ולר"י חשיב משקה, אבל בירו

מבואר ודבטבל דאו' חכמים עראי לר' יהודה דטבל אסור בהנאה של כילוי, וזקא בטבל מדבריהם התיירו רבנן.

האם המחליק מכשיר לק"ט, המחליק בענבים **לת"ק** לא הוכשר **ולר' יהודה** הוכשר ומח' ת"ק ור' יהודה לשי' האם משקין אלו נצרכים [ולכן הם חשובים להכשר], וכע"ז נח' הנהג זית שפצעו להכניב בידיים טמאות - לא הוכשר לק"ט, ואם פצעו לסופגו במלח - הוכשר דניחא במשקה היוצא שיספג בו המלח, ואם פצעו לידע דאם יש בו מים לת"ק כיון דבדוקו בגופו ויודע אם יש בו מים לא הוכשר ולא נח' בנים היוצאים, **ולר' יהודה** הוכשר כיון דבדוקו ע"י מימיו.

יא התבאר לעיל דרוגרות שרוצה להחליקם גמר מלאכתן משיחליקן ואם אינו רוצה להחליק דין **גרוגרות** משידוש לתוך החבית, ואם רוצה לעשות עיגול במגורה משיעגל, **אם** נשרבה החבית או נפתחה המגורה - **לת"ק** לא יאכל מהן עראי דרק העליון צריך לתחתון ואין התחתון צריך לעליון לגמר מלאכתו, **ולר' יוסי** מותר דאף התחתון צריך לעליון, ות"ק היינו ר"מ [וג"מ דלא נימא היכא כסתמא דמתנ'] אלא הלכה כר' יוסי].

רבי אמר לר"ש בנו בשבת במהבית ולא תמרים מהחבית וכשתמא ר"ש דלכאו' הוי מוקצה א"ל רבי דאין אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים בלבד לפי שהם מסריחות אבל שאר פירות אין מסריחים כ"כ, וי"א דודאי ר"ש ידע החילוק בין שאר פירות לתאנים אלא דרבי ביקש ממנו פצעילי תמרים תמרים הגלקטים קודם בישולם וכונסים אותם בסלים של לולבים והיה סבור ר"ש דהם מוקצה לפי שעדיין לא נגמרה בישולם, [וכלל זה דאין מוקצה אלא בתאנים וענבים ואמר דוקא כלפי שבת, אבל במעשרות כל פרי לפי שיעורו].

היה עובר

פ"ב ה"א

יב עם הארץ שהיה עובר בשבת ואמר טלו לכם תאנים נוטלים ופטורים מלעשר דאיירי במקום שרוב מכניסים לבית [כפי שיבואר] ולכן בשדה פטורים מלעשר [- י"מ דמתני' כר"מ דס"ל גבי נתן מתנה ביובל דאין המתנה כמכר והי"ז אין המתנה קובעת למעשר, וי"מ אפי' כרובנן דר"מ דס"ל גבי נתן מתנה ביובל דמתנה כמכר והי"ז מתנה קובעת למעשר - מ"מ מתני' כמ"ד בריש ת"פ דשביעית דמעשרות בזה"ז מדרבנן], וכשמכניסים לביתם משתקין אותם כפירות דא"א דעתה הוקבעו למעשר, אך ה"מ במקום שרוב מכניסים לבתיהם, אבל במקום שרוב מכניסים לשוק - אין אוכלים עד שמתקנים כפירות דמאי, ואף במקום שרוב מכניסים לבית ה"מ אם נתן לו דבר מועט אבל אם נתן לו דבר מרובה אינו אוכל בשוק.

ע"ה שאמרו טלו והכניסו לבתיכם - לא יאכלו עראי דחיישי' שעישר מחמת שראו הפירות פני הבית ולפיכך כשמכניסים לביתם מתקנים כפירות דמאי, וכיון דאוקי למתני' רדוב מכניסים לבית צ"ל דהא דאין אוכלים מהם עראי בשוק היינו משום דנעשה כאומר 'הכנסתו לביתי ועישרת'י' וכיון דלא מסתכלין על ע"ה אין אוכלים אפי' עראי, [וכשהרוב מכניסים לשוק ג"כ אין מאמינים לע"ה שעישר, וכן אינו נאמן לומר שהוא מהמיעוט שמכניסים לבית ועדיין לא נטבלו הפירות].

עוד אופנים דחושב כאומר הנכסתי לביתי ואסור לאכול מהם עראי - **דבר מרובה** שהיה הדרך לבית אף אם אמר טלו לכם תאנים או במקום שרוב מכניסים לבית מ"מ כיון דיודע ע"ה שאין הדרך לאכול בשוק נעשה הדבר 'הכנסתי לביתי ועישרת'י' וחיישי' שעישר אין נאמן ולכן אין אוכלין מהם עראי, וכע"ז אמרי' **בדבר חי** שאין הדרך לאכול אלא בבית, וכע"ז **אם נתן לאדם גדול** שאינו אוכל בשוק.

תנן בספיא דמתני' **היו יושבים בשער או בחנות** ואמר ליושבים שם טלו לכם תאנים - אוכלים ופטורים דאין פני בית אחר קובע למעשר, ובעל השער והחנות לת"ק חייבים לעשר קודם שאכלו, [וש"מ דביתו טובל לו אבל לא לאחרים], **ור' יהודה** פטור - **לר"א** לקמן יד: טעמיה דר"י משום דאדם בוש לאכול שם אבל לרובנא א"ר חזר בשבת דאין חצר קובעת אלא בוש לאכול שם אבל לרבנא א"ר חזר חשבו לאכול שם קובעת למעשר, עוד מובא לקמן יד: דמבואר מהא דאמרו דר"י ור"ג אמרו דבר אחד **דחצר שבוש לאכול רק במקצתה** - לר' נחמיה מקום שבוש טעם במקום שאינו בוש פטור ול"א גדולה קובעת אפי' לר"ג], **לר' יוחנן** חייביה דר' יהודה דהוי כייחור תאנה העומדת בגינה נוטטה לחצר דארב אוכל אחת אחת ל"ז כניסה לחצר והוי כאכול בראש התאנה, וה"ג שיושבים מעורבים אי"ז קביעות וכושטל אחת אחת חשיב בתוך הערובות ופטור ואין חשיב כניסה לחצר, ולפי"ז דוקא אם אוכל אחת אחת ודוקא אם אוכל עמהם ודוקא אם אוכל מושייר לאוכל אחריו, אבל לר"א דפי' טעמיה דר"י משום דאדם בוש לאכול שם אפי' אינו אוכל אחת אחת ואינו אוכל עמהם ולא שייר.

אמר לאחד טלו ואכול ואחא אמר טלו והכנס - זה שא"ל טול ואכול מותר באכילת עראי וזה שאמר טלו והכנס אסור באכילת עראי, ואילה"ק מאי קמ"ל הלא מבואר מהוי יושבים בשער דאפשר לחלק אכילה לזה ואכילה לזה, ולכאו' סיפא זו איירי בדמאי דומיא דרישא דמתני' - כיון דסיפא זו איירי בודאי וקמ"ל הכא בדמאי דאיכא איסור לזה ולא לזה.

יא האומר לחברו **צא ולקט לך כ' תאנים משלי ואני אמלא את כריסי משלך** - הממלא כריסו פטור מלעשר ואוכל עראי והאוכל במנין חייב דהמקח קובע למעשר, והנה אין לפרש דאיירי באכל אחת אחת דא"כ תק' מ"ט האוכל במנין חייב הלא לכו"ע ואף לר"מ דמקח קובע מ"מ אוכל בחצר אחת אחת פטור, אלא י"ל דאיירי באוכל שתים שתים דאף לר"י אינו מקח קובע מ"מ אסר ר"י אחת שתיים מטעם שיחבאר לקמן, וה"ג כדמלא כריסו פטור לפי דקיבל בתורת מתנה פ"י דאין אדם מסכים שישאיכלו כמה שירצה עבור כ' תאנים אלא ע"כ דהאולל במנין נתן לממלא כריסו בחמתו, ומה שלקח ממנו הכ' תאנים אינו אלא להגס את לבו שיאכל ולא יבוש הממלא כריסו לקבל את

המתנה, ומ"מ האוכל במנין חייב לפי ששילם עבור הכ' תאנים במה שהסכים לתת את המתנה, [ע"פ ביאור ההלכה מעשר פ"ה ה"ה].

האומר צא ולקט כ' תאנים משלי - אוכל מהן עראי דגמ"מ בתאנים משימלא בכלכלה, ואם בא לאכול מהם קבע מעשרן ודאי, **והאומר צא ומלא את הכלכלה** - אוכל עראי קודם שיוליכן לביתו, ואם הכניסם לביתו חיישי' שהי"ה יודע דמתחייב בכניסה לבית ולכן מעשרן דמאי - וה"מ **בבעה"ב ע"ה** אבל בבעה"ב חבר **לרבי** אי"צ לעשר ואף בספיא דחוקה על חבר שאינו מוציא לעשר, דבר שמוטב מעושר, **ולרשב"ב** ע"ה"ב חבר שאמר צא ומלא וכו' צריך לעשר בתורת ודאי וא"כ שלא נחשדו חברים לתרום שלא היה המוקף [אבל רבי ס"ל דמוטב שיתרמו שלא מהמוקף ולא יאכילו את הע"ה טבל, והא דבא לשאלו האם צריך לעשר ומשמע דאיירי בחבר [ונהי שידן מוטב וכו'ן] - י"ל דמייירי בע"ה שנוהג לעשר], ומבואר מדברי שניהם **דחבר השולח לחבר** - צריך לעשר כיון דלא יבוא לאכול ללא מעשר, לכך מודה רבי לרשב"ג דאינו מעשרת אלא מהמוקף.

יד מתי אמרי' חזקה שליח עבדי שליחותו, **האומר לחברו אני מעשר על פירותיך** - יכול לאכול לא הפירות ואינו צריך לעמוד על ידו ולאותא אם עישר את הפירות בדכ"מ אמרי' חזקה שליח עבדי שליחותו וכ"כ האם שמעצמו אמר כן, **והא דאמרנו** [דהנותן עירובו למעלה מ"ט אי"ז עירוב חתומין, ולמטה מ"ט הוי עירוב ותנן התם ברישא -] השולח עירוב ביד חש"י אינו עירוב, ואם אמר לאחר לקבל ממנו הר"ז עירוב ואמר ר"א דצריך לעמוד עמו ולשאל אותו אלא קיבל את העירוב, ומבואר דל"ל חזקה שליח עושה שליחותו - **ל"א דאין לקטן לד"א** חזקה שליח עבדי שליחותו ואע"פ דשלח גדול לקבל מהחש"י, **וי"א** דאין ג"מ בין גדול לקטן אלא דשאני מעשר דא"ל מעצמו 'אני אעשר על ידך' אבל בעירוב א"ל ערב על ידי ולי"א חזקה דשמא מתוך שבוש ממנו א"ל שיערב [ולפי"ז] אם א"ל מעצמו שיערב אמרי' חזקה וכן אם שולח אותו שיעשר ל"א חזקה].

צא ולקט כ' תאנים משלי - פטור ממעשר דגמ"מ של תאנים משימלא את הכלכלה, ואם אמר **צא ומלא את הכלכלה** - אמר רבי דצריך להראות לו את הכלכלה, ואם אינו מראה בעלמא אמרי' דכלכלה גדולה שיעורה סאה וקטטה שיעורה ג' קבין וסתם לכללה היא ד' קבין - וילה"ס האם רבי אמר כן לענין מעשרות וכ"ש למידת הדין דאינו יכול לקחת יותר ממה שמסכים לו, או"ד דרבי אמר כן למידת הדין אבל לענין מעשרות לא אמר רבי וסגי לחיוב הוקבעו מעשרות אפי' בכלכלה קטנה.

פ"ב ה"ב

טו המעלה פירות מגליל ליהודה או שעולה לירושלים, לת"ק אוכל עד שמגיע למקום שהוא הולך [וכן אם נמלך וחוזר אינו חייב עד שיגיע למקומו], **לר"מ** אוכל עד שיגיע למקום השבייתה שרוצה לשובת בו ולא משום הדשבת קובעת אלא הבית קובע במקום שרוצה לשובת שם [וג"מ דקובע אפי' קודם השבת], והא דאמרו דאין ביתו של חברו קובע ולכן היושבים בשער פטורים י"ל דשאני הכא שקובע עצמו בביתו זה לכך חשיבי קביעות.

רוכלים המחוזרים בעיירות, למכור ונוטלין פירות לצורך עצמן [אבל אי"ל דמוכרים פירות דא"כ כבר נקבעו למעשר בגורן] - **לת"ק** אוכלים עראי אפי' נכנסו בבתיים עד שמגיעין למקום הלינה והוי מקום שביטה כנ"ל, **ולר' יהודה** הבית הראשון חשיב ביתו והטעם לפי דאדם רוצה לסיים עסקיו בבית הראשון שנגס כדלקמן.

מתי אומר שבת קובעת לטבל, פירות טבל שלקטן לצורך שבת - השבת טובלת, ואם לקטן שלא לצורך שבת - **לר' יוחנן** השבת טובלת, **ולר"ל** אין השבת טובלת, ו**אֵילָה"ק** על דעת ר' יוחנן מהא דאמרו על ד' ת"ק דאין פירות המעלה נטבלים עד שיגיע למקומו 'אפי' לן ואפי' שבת' ולא"ו מנאר דשבת אינה טובלת [ובשלמא לר"ל כיון דדעתו להעלות נמצא דאינו רוצה בהם בשבת, וה"מ דאמר עד שיגיע למקום הלינה אלא משום שבת אלא משום דבית זה קובע] - י"ל דלעולם לר"י השבת טובלת והא דתני 'אפי' שבת' היינו דרצה לשובת בחול וכדתיני אפי' שבת בשני וס"ל לר' יוחנן דר"מ דאמר משיגיע למקום השבייתה היינו אפי' שבייתה בחול.

מתי לינה קובעת לדעת רובל, אפי' ר"מ דס"ל מקום השביטה טובל מ"מ בלינה הכל מובא לדעת רובל, לפי שאדם מגלגל בלינה ואין מגלגל בשבייתה [פ"י בכ"מ אדם לן ולא בכ"מ אדם שובת], **והא דר' יהושע** היה מהלך עם תלמידיו אחר ר"ן בן זכאי למקום ששמו בני חיל והיו בני העיריות מביאין להם פירות, ואמר ר' יהושע דאם לנו כאן חייבים אם לאו - לא ש' שאני ר' יהושע דדעתו נקיה, ואי"ל דשאר בנ"א שוטים' והלא סתמא דמתני' דאזכילן עראי עד מקום שמגיע לשם אלא שאני ר' יהושע לפי שיכל ללכת עם בני לווייתו ולהגיע למקום לינה יפה גם בליה משא"כ שאר בנ"א שאין להם בני לווייה כשהחשיך הלילה ע"כ נלים באותו מקום, והא דתנן **דרוכלים המחוזרים בעיירות** אוכלים עד שמוגיעים למקום הלינה - לא דמקום הלינה היינו ביתו, **וי"א** דאיירי ברוכלים שהיו הולכים לסחורה בקירבת ביתם ובאלו הסחורים אפי' לינה חוץ לביתם קובעת [-] ומשמע כתי' זה מהברייתא דפי' בטעמא דר' יהודה [דבית הראשון קובע] דרוצה אדם לפלח עסקיו בבית הראשון שמגיע אליו ואע"פ דלן בבית האחרון].

פ"ב ה"ג

טז תרומה קודם גמר מלאכה, פירות שתרמן קודם גמ"מ - **לר"א** אין אוכל משם, **ולתנח"מ** אוכל מהם עראי דאין תרומה קובעת למעשר קודם מעשר"ו ומח' באופן שתרם תמרים עד תמרים שעתיד לדרוסתן ורגוגרות שעתיד לדרוסתן דלכתחילה לא יתרום אבל תרומתו תרומה כדאמר' בפ"ק דתרומה [דדוקא בענבים וזיתים גורן], וה"ה דתח' ר"א וחכמים בשמן על שמן, [אבל אי"ל דתח' זיתים על השמן וענבים על היין כיון דלכו"ע אוכל מהן עראי דתנן בפ"ק דתרומה דהיינה תרומה ככל, וכן אי"ל דמח' ר"א וחכמים בתאנים שכלכלה כיון **ותאנים שכלכלה** אף לרבנן אין לומר אהם עראי ול"ד תאנים משום דגמ"מ משימלא את הכלכלה אלא אפי' שאר פירות והכא טעמא דרבנן משום דהוי בקיעות תהורם ע"מ לאכול את מה שכלכלה, **ולר"ש** אוכל עראי אף מתאנים בכלכלה דס"ל לר"ש שאין תרומה קובעת למעשר כלל וילף לה בק"ו דאי שרי לאכול עראי כשיש על הפירות זיקת ג' מעשרות

תרומה מעשׂר ומעׂשׂ כ״ש כשישׁ רק זיקה של ב׳ מעשרות [וכ״ש דאין מעשׂר׳ קובע לעיבא דר״ש].

יֵהִ"ס **האם מעשׂר׳ קובע למעשר** תתרוג' ולא יוכלו לאכול מענו עד שירים ממנו מע׳ש, וספק זה שייך בתמרים שעתידי לדורסן וגורגרות שעתידי לרושן והפריש תתרוג' ונמלך לאוכלם מיד והפריש מעשׂר׳ דאי אמר׳י דחל גמר מלאכה רק תמעה שנמלך ילה״ס האם מעשׂר׳ קובע דהתתרוג׳ לא קבעה לפי שאין התרומה קובעת בדבר שלא נגמ׳א אליבא דרבנן דר״א אבל א ינימא בדאופן שנמלך חל גמ׳מ למפרע ולא להסתפק דהתתרוג׳ קבעה למעשר, [וכן א״ל דהסתפקו בכרי ממורח לפי דהכל אסור ולא במעשׂר׳ שהקדימו בשבילים דהלא לכונ׳ עותר לפי שלא היה גמ׳מ].

יז **הלוקח פירות מע״ה**, הלוקח תמרים מע״ה ועתידי לדורסן וכן גורגרות ועתידי לכותשן - **לר״מ** אין אוכל מהן עראי דהמקח קובע למעשר ומתקנן דמאי שמא ע״ה תקנן כיון דידוע דאצל הלוקח יבוא לידי חיוב מעשר, ו**לחכמים** אוכל עראי דאין המקח קובע למעשר ומתקנן ודאי דאין הע״ה מעשר דבדר שלא בא לידי גמ׳מ, **ואמרו בשם חילפיי** [ור״א שמצאו כתוב על פנקסן] דאוכל מהן עראי ומתקנן דמאי ופי׳ [דאילה״ק ממ״ז אם אוכלין שאי שתוקן ודאי, ואם מתקן דמאי שלא יאכל מהן עראי כיון [- דאוכל עראי לפי שלא נגמרה מלאכתו, ומתקן דמאי דחיישׁ שׁע״ה יעשר לפי שעתידי הלוקח להכניסו לביתו.

קביעות מקח במעשרות, האומר לחברו הילך איסר זה ותן לי בו ה' תאנים - **לר״מ** לא יאכל עד שיעשר דהמקח קובע למעשר, **ולר' יהודה** אין המקח קובע למעשר קודם גמ׳מ ואוכל אחת אחת ופטור בבבלי פי' דאין על אחת שם גורן, [והא דנתבאר לעיל בטעם דיושב בשער אוכל אחת אחת משום דאין על תאנה אחת שם כניסה לחצר י״ל דהוצרכו לכן לפי דאד ללא חל שם גורן על תאנה אחת היינו כיון דדעתו ללקט הרבה אבל כשדעתו ללקט מעט שמא חל שם גורן אפי' על תאנה אחת], **ואמר ר״י לר״מ** הלא אחת אחת נותן לבנו ודאי דשרי ואי״צ לעשר ה״א אם נותן לאדם אחר אחת אחת דפטור מלעשר] אבל אם צירף שתיים שתיים - **חייב** דאית ליה שם גורן, ודבדו שנגמרה מלאכתו המקח קובע אף לר' יהודה, והא דאמרו דגמ׳מ משליקט כל צורכו י״ל דהיינו כבעה״ב אבל בלוקח אפי' בשתיים שתיים חייב במעשר, [ומעשה בגינת וורדין שהיתה בירושלים והיו תאניהן נמכרות בכו' וד' באיסר ונתן הפרישו ממנה תרומות ומעשרות מעולם לפי שהיו אוכליה אחת אחת].

חצר משתמרת קודם גמ׳מ, **לר' יוחנן** דמקח וחצר המשתמרת ושבת אין קובעין למעשר מדאז' י״ל דנח' רימ' ור״י האם חצר משתמרת קובעת למעשר קודם גמ׳מ [כעין מח' האם מקח קובע למעשר קודם גמ׳מ], **ולר״ל** חצר המשתמרת קובעת מדאז' ולכונ׳ע חצר משתמרת קובעת למעשר קודם גמ׳מ.

באיזה גופן חר׳ רימ׳ ור״י, **אמרו בשם ר״א** דהי״מ דנח' וס״ל לר״מ הלוקח קובע למעשר בלוקט המוכר ונותן לו, אבל אם הלוקח לוקט לאכול אף לר״מ מותר ללקוט אחת אחת ואם צירף חייב, **ובר' יוחן הק'** מנין דלא נח' אף כשהלוקח לוקט ואוכל, והא דהוכיח ר' מנא מגינת וורדין דאיירי בלוקט המוכר ונותן לו [דע״כ גינת וורדין אין הלוקח נכנס לפי שמקלקל את הוורדין] - י״ל דאין הכרח דאיכא וורדין בגינת וורדין כיון דאמרו **האומר לחברו שמוכר לו כרם ולא היה בו גפנים** ורדין **פרדס ולא היה בו אילנות** - הרר״ז מוכר לר' דמכר רק את שמו והו׳ אפשר דהיתה גינת וורדין ללא וורדין.

פ״ה ד׳

יח **האומר לחברו הילך איסר בכ' תאנים שאברור לי** - בורר ואוכל אחת אחת ופטור ממעשר, אבל לא יצרף שתיים שתיים היינו כר״י דלעיל, וכן באשכול מאגרו ואוכל, וברימון פורט ואוכל, ובאבטיח סופת ואוכל, [ויכול לאכול אפי' כל האילן כולו], **לחנן בשם ר' יוסי** אפ׳ ספת מעט מהאבטיח קנהו ופטור ממעשר, ור' יונה הסתפק האם אמר׳י כן גם ברימון שהוא גרעינים גרעינים, משא״כ אבטיח דהוא חתיכה אחת.

אם אמר הילך איסר בכ' תאנים אלו וכו' דקנה במחובר - אוכל כדרכו דלפי שאין המקח קובע במחובר נעשה דינו כבעה״ב דאוכל אכילת עראי קודם מעשר.

השוכר את הפועל לקצות קציעות בתאנים ע״מ שאוכל תאנים - אוכל ופטור [והא דאמר ע״מ אע״פ דאוכל מהי״ת - י״ל דקמ״ל דאפי' אם אמר ע״מ אוכל ול״א דהוי מקח].

פועל שאמר ע״מ שאוכל אני ובני או שיאכל בני בשכרי - הוא אוכל ופטור אבל בנו אוכל ומעשר, ואם אמר ע״מ שאוכל בשעת הקציעה אוכל ופטור, ולאחר הקציעה חייב לפי דאין פטור אלא במה שאוכל מד״ת היינו בעושה במחובר בשעת גמ׳מ וכתלוש מהקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו, [ול״א אורברה בין דיעיתה לו תרומה יהא חייב כיון דילפ״ל לקמן כ. דפועל פטור ממעשרות].

היה עושה בלבסים מין תאנים אין יאכל בבנות שבוע מין תאנים אחר והן יפות מלבסים, וכן איפכא, אבל יכול למנוע עצמו עד שיגיע למקום היפים באותו המין.

המחליף תאנים עם חברו כששניהם עומדים לקצות או כששניהם עומדים לאכול או זה לאכול וזה לקצות - **לח״ק** חייבים במעשר והיינו כדעת ר״מ דהמקח מחייב במעשר קודם גמ׳מ [וכע״ז ס״ל לר״א לעיל דתרומה קובעת למעשרן], **ולר' יהודה** המחליף לאכול חייב והמחליף לקצות פטור דס״ל שאין המקח קובע קודם גמ׳מ.

באלו אופנים פועל אוכל עראי, **איכא דתני** דפועל אוכל אע״פ שעושה רק בידיו או רק ברגליו או בכתיופו [וכתתני בידיו אונגו וברגליו מסמיך את העץ שלא יפול וכתפו טוען], **ולר' יוסי ב״ר יהודה**

אינו אוכל עד שיעשה בידיו ורגליו וגופו דומיא דדיישׁ של שור שעושה בידיו רגליו וגופו, והנה בפועל לוקח דאוכל אלא במחובר והא דפועל אוכל בתלוש ילפי׳ מדיישׁ בבהמה, ולכן ילפי׳ מדיישׁ דדוקא בתלוש כדיישׁ אבל אין פועל אוכל אם הוא מנכש בשום ובבצלים והמסמך גפנים בקנים ועודר תחת הזיתים.

יט **עוד ילפי׳ מדיישׁ דדוקא בדבר שגידולו מהארץ** ולא החובל המגבן והחמובץ, **וכן דוקא בדבר שלא נגמרה מלאכתו** ולא הבודל בתמרים אחר דריסה והמפרד ברגוגרות, ולא בין משקיפה ושמן משירד לעוקה, **ודוקא שלא הגיעה לזיקת מעשרות** ולא השל המקטף והאופה דכבר הגיע לזיקת חלה ואמר׳י בבבלי דאין חיוב ליתן לפועל לאחר שכן חיוב חלה לפי דהוי גמ׳מ.

למי מותר לאכול מקמת חברו - **לח״ק** דוקא פועל דכ׳ כי תבוא בקמת רעך וגו' וחורמט על תניף על קמת רעך' והיינו פועל שיש לו רשות להניף על הקמה, **ולאיסי בן עקיבא** אף שאר אדם מותרים והיינו בעושה מלאכה אצל בעה״ב ואע״פ שלא מינהו בעה״ב, אמנם מותרים דוקא בשעת הנפת המגל אבל לא בשעת ירידה וכיון שכבר קצר נגמרה מלאכתו [ומכאן שרואים עד היכן דיקדקה תורה בגזל, וכן למדת דגדולה מלאכה שלא אחר חרב הד המבול אלא מפני הגזל ומ״מ פועל אוכל במלאכתו ופטור מהגזל].

אכילה ולא תחסום בפועל ובשור, כ' לא תחסום שור בדישו' היינו בתלוש, וכ' כי תבא בקמת וגו' היינו במחובר, **ואדם אוכל אפי' בתלוש** דילפי׳ בקו׳ משור שאין מפורש בקרא דאוכל במחובר, ומ״מ אוכל בתלוש, וקו׳ לאדם דאוכל במחובר דיאכל בתלוש, והא דכ׳ לא תחסום דוקא אצל שור היינו למימד דדוקא בשור איכא לאו דלא תחסום, **שור אוכל אפי' במחובר** דילפי׳ בקו׳ מאדם שאין מפורש בקרא דאוכל בתלוש ומ״מ אוכל במחובר, וקו׳ לשור דאוכל בתלוש דיאכל במחובר, [ואף דשור אוכל במחובר ומ״מ ליכא לא תחסום אלא בתלוש].

מתי ידור להתנות לקבל שכר עבור אכילתו, מתנה אדם על עצמו ועל בנו ובתו הגדולים שקיבלו שכר ולא יאכלו ממה שזיכתה להם תורה, אבל אין יכול להתנות על בנו ובתו הקטנים לפי שאין להם דעת לחמול, וכן אינו מתנה על בהמתו לפי דלאו דלא תחסום אינו זכות של הבעלים אלא כדי לא לצער את הבהמה.

כ **פועל אוכל דוקא במה שעושה**, פועל שהיה עושה בתאנים לא יאכל בענבים וכיון דתני כבר דהעושה בייחור זה לא יאכל מייחור אחר והעושה בכלוסין לא יאכל בבנות שבע' ע״ל דהאניס וענבים קמ״ל דלא יאכל אפי' אם שתיהם באותו ייחור, וילפי׳ לה מדכ׳ גם כ׳י תבוא בכרם' וגם 'ואכלת ענבים וגו' וע״כ דדוקא אם היה עושה בענבים אוכל בענבים ולא ממין אחר.

עוד דתתן באכילת פועל, כ' כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן' ומד״כ תבא וגו' וכ' 'אל כליך לא תתן' ש״מ **דוקא מי שנותן לכלי חברו** היינו פועל.

כנפשך' כל דבר שהיצר תאב, 'כנפשך' כל דבר שהוא פטור ממעשרות פי' הפועל אוכל בשעה שבעה״ב אוכל ופטור ממעשרות, והגר״א מחק ל״ל דבר 'ולפי׳ מינפשך' דפועל האוכל פטור ממעשרות, 'כנפשך' ול״א דפועל הוי כלוקח [והא דס״ל דאיכא חיוב בפועל דהלא אי״ל מצד מקח לפי דמקח אינו קובע אלא מדרבנן - ללא י״ל דכאמו בבבלי דאיירי בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר דבעה״ב שדעתו על שתיים חייב וכן לוקח חייב (מדרבנן) דהוי גמר מלאכה אבל פועל אוכל ללא מעשרן], **שלא יאכל הפועל יותר משכרו**, [ונפשו נקרא שכרו דכ׳ 'ואילו הוא נושא את נפשו' היינו שכרו והו״כ נפשו היינו שכרו]. **שבועך'** שלא יהא אוכל ומקיא אלא אוכל לשובע, ושלא יהא מקלף בתאנים שלא יאכל רק תוכו ויזרוק את הקליפה, ומצמץ בענבים מוצץ וזרוק את החצוצים.

מותר לפועל לגרום שיאכל הרבה, ולבעה״ב שלא יאכלו הרבה, שראים פועלים לטבל פתן בצייז כדי שיאכלו הרבה, אמנם מותר בע״ה להשקותם יין כדי שלא יאכלו הרבה, וכן מותר אדם להרעיב בהמתו בלילה כדי שתאכל הרבה, אמנם רשאי בע״ה להאילתל פקעי עמיר כדי שלא תאכל הרבה, [וכן היה מורה ר' אבהו שיאכילו את הבהמות אתרוגים כדי שלא יאכלו הרבה, וכע״ז ר״ח היה מאכיל בדילה ור' אבהו היה מאכיל ביסרפנין].

האם פועל יכול לאכול בתחילת המלאכה ובסופה, פועל אוכל אפי' אשכול ראשון ולי״א דלא התחיל במלאכתו, וכן אוכל באשכול אחרון ולי״א דנגמרה מלאכתו, ואם נתנו את האחרון לסל אינו אוכל לפי שנגמרה מלאכתו, ואמר ר' יוסי דה״מ דנתנו לסל אסור אם היה אחד בוצר ואחד מוליך לסל אבל אם היה גם בוצר וגם אסור מוליך לסל יכול לאכול מהלכות מדינה דין דרבנן, [אבל מתחילה אוכל מהלכות פועלים דאין], ותני להלכות מדינה הפועלים אוכלים בהליכתם מאומן לאומן משורה אחת שסיים לקצור לשורה השניה, ותקנו הכי לפי דניחא לבעלים שיאכלו בזמן זה ולא יבטלו ממלאכתן] וכן בחזירתם לגת, וכן חמור בשעה שהיא פורקת.

תני מערים אדם על פועליו להיות אוכלין ט' וקוצין א' וקמ״ל אע״פ דקוצין רק אחת, וכן מערים שיהיו קוצין ט' ויאכלו אחת וקמ״ל דאוכלים אפי' באחרונה.

המעעביר

כא **המעעביר תאנים** בחצירו להעבירם למוקצה לעשות מהם קציעות - בניו ובני ביתו ופועליו שאין להם עליו מזונות אוכלים מהן עראי לפי

דאין החצר קובעת קודם גמר מלאכה, אבל אם מזונותיהם עליו אין אוכלים כדיון דפסק ליה בשכרין ורבי כמקח ופא' לר' יהודה פ״ב ה״ג דמקח אינו קובע קודם גמ׳מ י״ל דאצל הלוקח הוי גמ׳מ ולכן אינם אוכלים אפי' אחת אחת [וכמבואר לקמן כג.].

הנה התבאר דהמעביר תאנים מאכיל את בניו וכו' כשאין מזונותיהם עליו, ומצינו מח' האם הוא עצמו מותר באכילה - **לרב** אסור, **ובשם ר״א** אמרו דמותר לאכול [הנה א״ל דנח' במח' ר״מ ורבנן האם מקח קובע דאי רב כר״מ אפי' בניו וב״ב אסורים, אלא [- רב ס״ל כרבי דאין היתר לא ידוע תאנים העומדים לעושהם מוקצה אלא במקומו דבמקום אחר לא ידוע שעדיין לא נגמרה מלאכתו, ור״א ס״ל כר״י בר אידי בשם ריב״ל דאוכלין תאנים למוקצה אפי' שלא במקומו [אמרו דאין ראייה ממתני' דמאכיל לבהמתו חרובים אע״פ דאינם עומדים בגגו ששם הם עומדים לייבוש - ד״ל דמתוך שמאכיל לבהמתו מוכח דלא נגמרה מלאכתם], והא דבני ביתו אף לרבי מותרים באכילה על המוקצה כיון דדוקא אצלו חיישׁ שנמלך לאוכלם קודם שיבשו אבל בניו וב״ב ופועליו תלויים בדעתו.

כב **הא דאיכא בני ביתו** דהיינו אשתו שאין עליו מזונות - י״ל כמ״ד דאין מזונות לאשה מד״ת ולכן לא חשיב מקח וכדתני אין ב״ד פוסקין מזונות לאשה מדמי שביעית משום דאין פורעין חוב מפ״ש אבל זיונות אצל בעלה מפירות שביעית בלא פסיקה, ומהא דל״ח פריעת חוב ש״מ דאינו חייב מד״ת, ומהא דאשתו מותרת באכילה ש״מ דלא עשו את אשתו של אדם אפי' פועל שאינו משתכר בשו״פ ואכילתו חשיבה מקח ולכן אינו אוכל עד שיעשר. [אפי' למד׳ יש לה מזונות מ״מ בית דירה אין לה וכדתני אנשים ששיתפו שלא מדעת הנשים - הוי שיתוף, אבל נשים ששיתפו שלא מדעת האנשים - אין שיתופן שיתוף].

המעביר מקצת תאנים מהמוקצה שבשדה ונכנס לעיר - וטבלו כיון דאם הותרו אינו מחזיר למוקצה.

האם איכא קביעות בחצר אע״פ שלא הכניס לאכילה, הא דמבואר במתני׳ דאם היה מעביר בחצר קבע למעשר ואע״פ שלא הכניס לחצר כדי לאכול היינו כרבי יהנה מצינו ומתניתין **אם הביא תאנים מהשדה לאוכלם בחצרו שאינה משתמרת** [וישכח והכניס לביתו או שהכניסו התינוקות - מציאיא ואוכל עראי בלא מעשר, ול״א כיון דהכניס לבית חובקעו כיון דלא היה בדעתו לכן לא קבע לה, ו-] **אם הכניס במזיד קבע** אפי' לא הכניס לבית כדי לאכול שם, והיינו אליבא דרבי דס״ל דאיכא חיוב בהנכנס לחצר אע״פ שלא הכניס כדי לאכול שם **דתני דאם הביא תאנים מהשדה והעבירן בחצרו כדי לאוכלן בראש גגו - לרבי** חייב, **ולר״י ברי״** פטור דס״ל אין החצר קובעת אפי׳ הכניס כדי לאכול שם.

רבי ור״י ברי״ ר' יהודה בר אלעאי דאינם דאנים כראשונים

כדי שלא להתחייב במעשר, ואל״ ר' יהודה בר אלעאי דאינם כראשונים

דר״ל היה לוקח ג' מינים כפרוטה שבביל לחייב במעשר ואילו אתם

מכניסים את הכלכלה כדי לפטור ממעשר [והא דר״י ברי״ לא

הכניס דרך החצר כדס״ל דהמכניס כדי לאכול בראש גגו פטור - י״ל דעשה כן

משום רבי שהיה עמו], וחד סבא ביקש מהם פרי אחד והסכימו

לתת לו ואל״א אותו זקן אם לי אתם נותנים למה אין אתם נותנים

לאביכם שבשמים.

כג **האם קביעות מעשר בשבת וחצר דמי ז״ו**, אי״ל דמח' ר' יוחנן ור״ל נח' לעיל פ״ב ה״ב האם המלקט שלא לצורך שבת תלויה במח' רבי וריב״ר - כיון דר' יוחנן ס״ל אפי' כריב״ר ושגני שבת דחמיאי

דהלא אפי' פירות שנשרו מהאילן מאליהן השבת קובעת וכונו

שנתלשו באילן מע״ש אלא דנפלו בשבת דא״ה הוי מוקצה, ואילו בחול הנופלים

מאליהן לחצר ודאי דאין נקבעים למעשר, ור״ל ס״ל אפי' כרבי דחצר

המשתמרת חמיאי כדאמר ר״ל על ד' ר' יוחנן דמקח חצר ושבת

אינם ד״ת ואמר ר״ל דהמחזור מאלו הקובעים למעשר היא חצר המשתמרת.

רשב״י ס״ל יותר מר״ב? ואפי' היו לו ב' חצרות אחת במגדלא

ואחת בטבריא והעבירין בוז שבמגדלא אע״פ לאוכלם בחצר

בשטבריא - אלא קבעה אפי' חצר שבטבריא וי״ע דרוצה לאכול שם, מ״מ

כבר נפטרו פירות אילו מחיוב מעשר ע״י חצר, ור״א ס״ל יותר משב״ב אפי'

אוכל אשכול בגינה ונכנס לחצר יגמור את האשכול בחצר ואף דגינה

אינה מקום חיוב למעשר ולא חל פטור מ״מ כיון דהתחיל בהיתר גומר ללא מעשר.

הובא לעיל כא. **המוציא פועליו לשדה שמוזנותיו עליו** - אוכלים אחת אחת אבל יתור לפי דהוי כמקח והמקח קובע ולכן לא יאכלו מהסל ולא

מקופה ומשיתין שם נגמרה מלאכתו והמקח קובע למעשר, וכן לא יטלו

מהמוקצה ואע״פ שנגמרה לא נגמרה מלאכתו **מ״מ עשו** את הנוטל אחת אחת

מלמוקצה כדב״ב והווי שתיים לנכס דאינו משום לזיקת קודם גמר מלאכה]

- **לתנא דמתני׳** אוכל אחת אחת וכו' וס״ל שאין יניכוש זיתים קטנים חשיב

גמ׳מ, **ולחנני דבי רבי** אוכל כדרכו ופטור כיון דפועל העושה במחובר לקרקע

אוכל מה״ת ופטור וחשיב האי יניכוש כזמן גמ׳מ, [וראייה דמח' זו בשכרו לנכש

מדתני׳ סיפא דמתני׳ דהשוכר לנכש בבצלים א״ל ע״מ לאכול ירק

- מקרטם סיפא דעלה והאוכל ואם צירף חייב ורבי פליג אף על סיפא זו].

להערות והארות וקבלת הגליון, ניתן לפנות במייל: lishne.klile@gmail.com

כמו״כ ניתן לקבל את הגליון בנקודות ההפצה ובמייל של 'מכון תמצית הש״ס': 7692282@gmail.com